

MOŽNOSTI KNIŽNÍC V OBLASTI PODPORY ZDRAVIA

MGR. JAKUB ZÁBOJNÍK

The article is focused on the possibilities of health promotion in libraries. The first part outlines the steps that libraries can take to combat the COVID-19 pandemic. The second part describes the possibilities that libraries have in terms of long-term health support and health literacy. The third part is devoted to aspects of ethics, privacy and legislation which need to be taken into account when communicating health information and providing associated services. Through selected libraries' experiences and best practices, the author explains how these institutions can support initiatives aimed at health promotion not only during the current pandemic, but also in the long term.

Keywords: libraries; health promotion; health literacy; COVID-19 pandemic

 jakub.zabojnik@uniba.sk

 Katedra knižničnej
a informačnej vedy
Filozofická fakulta
Univerzita Komenského

Šafárikovo námestie 6
814 99 Bratislava

 <https://fphil.uniba.sk/kkiv/>

ÚVOD

Téma zdravia bola, je a aj bude aktuálna, hoci vplyvom pandémie ochorenia COVID-19 významne rezonuje. Svetová zdravotnícka organizácia definuje zdravie ako „stav úplnej fyzickej, duševnej a sociálnej pohody a nie iba neprítomnosť choroby alebo vady“ (Constitution, © 2022). Súčasná pandémia je sprevádzaná aj tzv. infodémiou, teda nadmerným šírením informácií (overených i neoverených) o víruse, jeho pôvode, prenose a liečbe, čo v konečnom dôsledku vplýva na fyzické a psychické zdravie človeka (Understanding, © 2020) a môže spôsobovať sociálnu stigmatizáciu (Islam et al., 2020).

Postavenie knižníc v spoločnosti má potenciál zapojiť sa do podpory zdravia obyvateľov. Autori zaoberajúci sa predloženou problematikou zhodne uvádzajú, že knižnice sú vhodnými inštitúciami, pretože:

- 1) sú ľuďom ľahko dostupné, najmä verejné knižnice (napr. COVID-19, n. d.),
- 2) disponujú technológiami a prístupom na in-

ternet (napr. Bertot et al., 2006 cit. podľa Xie – Bugg, 2009),

- 3) sú vo všeobecnosti vnímané ako hodnoverné a nápomocné inštitúcie (napr. Whitney – Keselman – Humphreys, 2017).

Podpora zdravia však nie je „výsadou“ iba lekárskejších a zdravotníckych knižníc, práve naopak, všetky typy knižníc môžu byť užitočnými partnermi pri jej realizácii (Whitney – Keselman – Humphreys, 2017). Dôkazom je i tento prakticky zameraný príspevok, pretože mnohé zdroje, z ktorých sme vychádzali, sa týkajú práve verejných knižníc. Ich činnosť približujeme v dvoch častiach, pričom v prvej opisujeme a prinášame možnosti knižníc počas pandémie a v druhej sa zameriavame na oblasť dlhodobej podpory zdravia, t. j. život mimo pandémie. V skutočnosti sa však mnohé kroky a stratégie prelínajú a môžu sa uplatňovať v rôznych situáciách, prostrediach, kontextoch, pri rôznych témach, ochoreniach a podobne. V tretej časti sa v stručnosti venujeme aj aspektom, ktoré súvisia s etikou, súkromím a legislatívou a v rámci tejto problematiky je nutné ich zohľadňovať.

KNIŽNICE V BOJI PROTI PANDÉMII OCHORENIA COVID-19

Situácia súvisiaca s ochorením COVID-19 nepo- chybne zasiahla aj knižnice, ktoré hľadajú rôzne spôsoby, ako si udržať kontakt s používateľmi a zá- roveň poskytovať plnohodnotné služby. Avšak tieto inštitúcie majú veľký potenciál na to, aby zohrali dôležité miesto v boji proti súčasnej pandémii. Danú problematiku možno chápať v rôznych kontextoch – od prijímania opatrení, ktoré majú zamedziť pre- nos infekcie, cez vzdelávanie a šírenie osvedy až po vykonávanie zdravotnej starostlivosti v priestoroch knižnice. Existujú rôzne opatrenia a postupy súvi- siace s poskytovaním služieb, manipuláciou s doku- mentmi, dezinfekciou fondov a priestorov knižnice, ochrannými pomôckami a podobne. Mnohé spô- soby a návody, ako tieto informácie a odporúčania aplikovať, poskytujú na svojich weboch napríklad Slovenská národná knižnica (Koronavírus, © 2014) a Národní knihovna České republiky (Knihovny, 2022), preto sa nimi nebudeme bližšie zaoberať, ale priblížime kroky, ktoré súvisia so vzdelávaním, šíre- ním osvedy či vykonávaním zdravotnej starostlivosti priamo v priestoroch knižnice.

Jednou z možností knižníc (ako podporiť zdravie ľudí) je testovanie obyvateľstva. Napríklad škótske mesto Edinburgh je známe tým, že v niekoľkých knižniciach realizujú komunitné testovanie na ochorenie COVID-19. Knižnica sa považuje za vhodné miesto na tieto účely, pretože je v „srdci“ komunity. Testovacie miesta sú zriadené aj v takých knižni- ciach, ktoré sa nachádzajú v oblastiach, kde bol a je vysoký počet prípadov infekcie. Snahou je zachytiť aj ľudí s bezpríznakovým priebehom ochorenia a pre- dísť tak ďalšiemu (nevedomému) prenosu infekcie, pričom sa zdôrazňuje práve komunitný význam testovania, aby sa ochorenie neprenášalo medzi blíz- kymi, priateľmi a ľuďmi v komunite. Ľudia si taktiež môžu z daných miest zobrať so sebou aj domáce tes- tovacie súpravy (COVID-19, n. d.). Testovanie môže prebiehať aj v akademickom prostredí, v ktorom prichádza do kontaktu väčšie množstvo ľudí z rôz- nych lokalít. Napríklad v priestoroch akademickej knižnice *Georgijského technického inštitútu v Atlante* bolo vytvorené miesto určené na testovanie študen- tov, vyučujúcich a zamestnancov (Wright, 2020). Vý- znam tohoto testovania spočíva v udržiavaní zdravia

a bezpečnosti na akademickej pôde (Georgia, n. d.).

Knižnice môžu byť vhodným miestom aj na oč- kovanie ľudí proti ochoreniu COVID-19. Napríklad knižnica *Brentwood Library* v meste Jacksonville na Floride poskytla priestory klinike na realizovanie tejto činnosti (Verno, 2021). Na Slovensku možno spomenúť očkovanie v priestoroch *Mestskej kniž- nice v Medzilaborciach* (Očkovanie, 2021).

V rámci spolupráce knižníc s vakcinačnými centra- mi v našich zemepisných šírkach zaznamenávame skôr služby súvisiace s pomocou pri registrácii na očkovanie. Napríklad *Štátna vedecká knižnica v Košiciach* zverejnila v marci 2021 informáciu o tom, že ľudia sa môžu v jej priestoroch zaregis- trovať na očkovanie proti ochoreniu COVID-19. Knižnica na tieto účely určila počítač a v prípade potreby mohli záujemcovia využiť aj konzultácie s personálom (Registrácia, 2021). *Městská knihovna Blansko* taktiež ponúkla možnosť zaregistrovať sa do systému, vytlačiť očkovací dotazník, ale aj po- moc s jeho vyplnením. Ľudia môžu prísť do knižni- ce osobne alebo sa na ňu obrátiť telefonicky. Takéto služby knižníc sú užitočné predovšetkým pre ľudí, ktorí nemajú prístup na internet alebo nedisponujú dostatočnými zručnosťami v oblasti práce s techno- lógiami (Dlpa, 2021).

Knižnice organizujú aj rôzne podujatia, ktorých cieľom je vzdelávanie a osveta v oblasti zdravia, vrátane tém týkajúcich sa koronavírusu. *Městská knihovna v Praze* napríklad zorganizovala online prednášku *Ochorenie COVID-19 a aktuálne očkova- nie* (Onemocnění, n. d.) či besedu *Zmysel očkovania proti ochoreniu COVID-19*, ktorá bola streamovaná aj cez sociálnu sieť Facebook (Smysl, n. d.). V on- line prostredí, ale aj prostredníctvom sociálnych médií knižnice môžu informovať verejnosť o zdra- votných témach. Alajmiová a Albudaiwiová (2021) urobili obsahovú analýzu príspevkov 38 newyor- ských verejných knižníc, ktoré boli publikované v období december 2019 až apríl 2020 na jednej zo sociálnych sietí (Twitter). Zistili, že 85,5 % z nich sú- viselo s komunikáciou všeobecných informácií, t. j. s oznámeniami o službách, udalostiach, návrhmi na čítanie a pod. Iba 14,5 % príspevkov obsahovali in- formácie súvisiace s ochorením COVID-19. Tieto sa týkali rôznych rád, zdravotnej starostlivosti a iných (životne dôležitých) informácií (Alajmi – Albudaiwi, 2021). Sociálne médiá sú teda vhodné nielen na ko- munikáciu bežných informácií, ale môžu byť užitoč- ným kanálom aj na poskytovanie (šírenie) obsahu, ktorý súvisí so zdravím. V súčasnosti evidujeme,

že aj niektoré slovenské a české knižnice informujú používateľov o (aktuálnych) témach týkajúcich sa zdravia, prípadne šíria obsah z iných stránok.

Načrtli sme vybrané možnosti podpory zdravia v súčasnej pandémie a uviedli príklady ich realizácie konkrétnymi knižnicami. Niektoré z nich sa usku- točujú fyzicky v priestoroch knižnice, iné je možné realizovať aj v online prostredí.

MOŽNOSTI DLHODOBEJ PODPORY ZDRAVIA

V predošlej časti sme uviedli rôzne kroky, ktoré môžu realizovať knižnice v rámci boja proti pandémie COVID-19. Téma zdravia je však stále aktuálna, preto sa pokúsime priblížiť možnosti knižníc z hľadiska jeho dlhodobej podpory.

Veľmi dôležitým a efektívnym prístupom v rámci uvedenej problematiky je vzdelávanie, šírenie osvetu, s čím súvisí aj budovanie informačnej a zdravotnej gramotnosti, t. j. schopnosti vyhľadávať, porozumieť a používať informácie a služby súvisiace s rozhodnutím a činnosťami, ktoré sa týkajú zdravia jednotlivca alebo viacerých osôb (Health, 2021).

Pojem zdravotná gramotnosť sa v literatúre často zmieňuje aj v kontexte elektronického prostredia. Ide o schopnosť vyhľadávať, porozumieť a hodnotiť zdravotnícke informácie z elektronických zdrojov a súčasne aplikovať získané poznatky na riešenie zdravotného problému (Norman – Skinner, 2006). V rámci vzdelávania a šírenia osvetu možno realizovať rôzne aktivity, ako sú prednášky, kurzy, semináre, webináre, workshopy a pod. (Health, © 2002 – 2022), ktoré môžu byť tak vo fyzickom, ako aj elektronickom prostredí.

Xieová a Buggová (2009) upozornili na dôležitú výzvu pre verejné knižnice, ktorou je starnutie populácie. Tento jav je charakteristický pre viaceré krajiny sveta a na Slovensku by mal byť podľa prognózy v najbližších desaťročiach nezvratný (Bleha – Šprocha – Vaňo, 2018). Starší ľudia môžu tvoriť časť klientely knižnice so špecifickými informačnými potrebami a práve u nich možno predpokladať zvýšený záujem a dopyt po informáciách o zdraví (Xie – Bugg, 2009), avšak úroveň ich technologickej, informačnej, ale aj zdravotnej gramotnosti nemusí byť dostatočná.

Pri vzdelávaní seniorov je preto potrebné brať do úvahy viacero špecifik, ako napríklad organizácia,

čas realizácie, atmosféra, prístup, metodika a podobne (Porovnaj Speros, 2009; Xie – Bugg, 2009). V prostredí verejných knižníc v Spojených štátoch amerických sa v rokoch 2007 a 2008 realizoval experiment s cieľom vyvinúť a zhodnotiť počítačový školiaci program pre seniorov zameraný na vyhľadávanie a používanie vysokokvalitných zdravotníckych informácií. Išlo o spoluprácu verejných knižníc, seniorských centier, Národného inštitútu pre starnutie (NIA), Národnej lekárskej knižnice (NLM) a študijného programu knižničná a informačná veda na Marylandskej univerzite. Školenie trvalo štyri týždne a zúčastnili sa ho ľudia vo veku 54 až 89 rokov. Zistenia z výskumu preukázali potrebu a opodstatnenosť takýchto aktivít. Takmer všetci respondenti uviedli, že sa veľa naučili a školenie by mohlo trvať aj viac ako štyri týždne. Mnohí z nich taktiež tvrdili, že verejné knižnice by mali poskytovať takéto školenia a dokonca dané inštitúcie mali po tejto akcii pozitívnejší ohlas. Participanti využívali webové stránky informujúce o zdraví aj mimo kurzu. Väčšina účastníkov výskumu uviedla, že získané poznatky ovplyvnili ich rozhodnutia alebo správanie súvisiace so zdravím (Xie – Bugg, 2009).

Potreba zdravotnej gramotnosti je, samozrejme, nevyhnutná pre každého, nielen pre seniorov. Okrem starších ľudí nižšiu zdravotnú gramotnosť badáme vo zvýšenej miere aj medzi menšinovými populáciami, osobami s nižším socioekonomickým statusom či ľuďmi s nedostatočnou zdravotnou starostlivosťou (Health, 2019). Výskum vo ôsmich štátoch Európskej únie (Slovensko sa ho nezúčastnilo) v roku 2015 ukázal, že až polovica respondentov má nedostatočnú, respektíve problematickú úroveň zdravotnej gramotnosti (Sørensen et al., 2015) i napriek tomu, že znalosti a schopnosti v oblasti vyhľadávania, porozumenia, používania aj hodnotenia informácií z rôznych zdrojov a v rôznej kvalite sú dôležité pre všetkých.

Okrem možností vzdelávania používateľov existujú aj programy, ktoré sa viažu k vzdelávaniu pracovníkov knižníc. Asociácia lekárskech knižníc (*Medical Library Association, MLA*) umožňuje získať špecializáciu v oblasti poskytovania zdravotníckych informácií spotrebiteľom (*Consumer Health Information Specialization, CHIS*). Ide o školenia určené napríklad lekárskech a verejným knihovníkom a informačným profesionálom, pričom dané zručnosti môžu získať vo ôsmich kompetenciách, ako sú znalosti komunity a spotrebiteľov, hodnotenie zdravotníckych informácií, komunikácia, zdravot-

ná gramotnosť, technológie, etické a právne otázky a podobne (Consumer, © 2022). Na efekty tohto programu upriamila pozornosť Elizabeth Kiscadenová s kolektívom (2021), keď vo svojej štúdiu uviedla, že respondenti, ktorými boli verejní knihovníci, si po ukončení špecializácie zvýšili kompetencie v oblasti poskytovania zdravotníckych informácií (išlo o signifikantný nárast), a to v každej zo skúmaných oblastí (napr. znalosť zdravotných charakteristík a potrieb komunity, princípov informačných služieb v kontexte zdravia, zdrojov zdravotníckych informácií, znalosť a aplikácia efektívnych komunikačných techník pri rozhovoroch o zdraví a iných). Participanti uviedli, že po ukončení špecializácie bola zavedená, respektíve plánovaná aspoň jedna nová služba súvisiaca so zdravím (asistencia pri používaní zdrojov, vzdelávanie, programy, podujatia, informačné displeje, školenia personálu a používateľov, kiosky so zdravotníckymi informáciami, vybavenie/zariadenia slúžiace na kontrolu zdravia) (Kiscaden et al., 2021).

Knižnice môžu byť tiež cenným sprostredkovateľom zdravotnej starostlivosti v oblasti tzv. telemedicíny. Verejná knižnica *Pottsville Area Library* v Texase zriadila miestnosť slúžiacu na telemedicínske účely, ktorá je vybavená počítačom, dobrým osvetlením a špeciálnym HEPA filtrom na udržiavanie čistého vzduchu. Keďže personál knižnice nie je počas rozhovoru pacienta s poskytovateľom zdravotnej starostlivosti prítomný, ale ani oboznámený s konkrétnym dôvodom jeho návštevy, daný priestor poskytuje používateľom tejto služby anonymitu. Knižnica má zároveň dohodu s určitými lekármi, ktorí sa zúčastňujú na virtuálnych stretnutiach s pacientmi.

Takéto služby môžu byť užitočné aj v oblastiach, v ktorých požadovaná zdravotná starostlivosť nie je k dispozícii a navyše sú vzdialené od väčších miest, alebo ich môžu využiť ľudia, ktorí nemajú prístup k počítaču, internetu, prípadne majú iné technické bariéry (Chan Santos, 2021).

Samozrejme, existuje mnoho ďalších spôsobov, akými knižnice podporujú zdravie. Aspoň na ilustráciu uvedieme prístup k problematike drogov závislých ľudí. Niektoré knižnice disponujú liekmi na zmiernenie nežiaducich účinkov drog na zdravie, ktoré môžu byť podané človeku v prípade potreby, respektíve pri predávkovaní (Ford, 2017). Ďalšou oblasťou je eliminovanie stresu ľudí. Napríklad knižnice *University v Miami* poskytujú niekoľko aktivít, ako možnosť povzbudiť ostatných na popisovateľnej

stene, meditovať, cvičiť jogu, pohladkať terapeutického psa, antistresové hračky, pastelky a maľovanky, digitálne puzzle či bezplatné občerstvenie počas záverečných skúšok (Stress, © 2022). Verejné knižnice v Montgomery County v USA realizujú pre rôzne vekové skupiny (v súčasnosti aj online) podujatia, cvičenia a aktivity týkajúce sa napríklad Tai Chi, jogy, meditácie, všímavosti, tanca, smiechu a podobne (Events, © 2021).

ASPEKTY ETIKY, SÚKROMIA A LEGISLATÍVY

Kroky smerujúce k podpore zdravia sú bezpochyby dôležité a prospešné. Je však nutné poznamenať, že zdravie je citlivou témou, preto je potrebné pristupovať k vzniknutým situáciám opatrne. Pokiaľ ide o komunikovanie informácií o zdraví a poskytovaní služieb (informačných, referenčných, konzultačných atď.) súvisiacich so zdravím, je dôležité pripomenúť niekoľko aspektov týkajúcich sa legislatívy, etiky či súkromia.

Asociácia pre referenčné a používateľské služby knižníc (RUSA), divízia *Amerického asociácie knižníc (ALA)*, vydala smernicu pozostávajúcu z približne 30 bodov, ktorej cieľom je pomôcť pracovníkom knižníc reagovať na zdravotné a lekárske otázky. Jedným z prvotných faktorov je, že personál v knižnici nie je zdravotnícky personál (za predpokladu, že nemá príslušnú kvalifikáciu/oprávnenie), a preto by sa mal vyvarovať interpretovania a vydávania odporúčaní, ktoré sa týkajú diagnóz, liečby, konkrétnych zdravotníckych pracovníkov či zdravotníckych zariadení (Health, 2008). Aspekty súvisiace so zdravotnou starostlivosťou majú aj legislatívnu rovinu a v Slovenskej republike ju upravuje okrem iných Zákon č. 576/2004 Z. z. a Zákon č. 578/2004 Z. z. Používatelia knižnice by mali mať vytvorené bezpečné a príjemné prostredie. V rámci rozhovorov o zdraví je dôležité zabezpečiť a rešpektovať súkromie a dôvernosť (Bibel – Spatz, © 2014). Dialógy by mali prebiehať diskkrétne a citlivo, prípadne môžu byť sprevádzané rôznymi emóciami, pocitmi stresu či zahanbenia, no nemali by byť diskutované mimo knižnice, okrem prípadu hľadania pomoci, a to iba s vedomím a súhlasom používateľa. Pracovníci by mali používateľov nasmerovať na spoľahlivé a overiteľné informácie o zdraví a v prípade potreby im pomôcť pri posudzovaní zaujatosti a spoľahlivosti daného zdroja (Health, 2008).

Priblížili sme rôzne príklady, ako môžu knižnice podporovať zdravie nielen v súčasnej pandemickej situácii, ale i v širšom spektre možných udalostí, teda z dlhodobého hľadiska. Naším cieľom bolo uviesť rozličné aktivity a stratégie, ktoré realizujú domáce i zahraničné knižnice a prostredníctvom príkladov ilustrovať, ako fungujú v praxi. Táto problematika je veľmi obsierna a zároveň stále aktuálna. Nepochybne existuje množstvo ďalších eventualít, ktorým z rôznych príčin nemožno venovať dôkladnejšiu pozornosť. Treba však dodať, že aj keď ide o významné a prospešné aktivity (nielen zo strany

knižníc), k téme zdravia je potrebné pristupovať citlivo, a preto sme v stručnosti načrtli aj aspekty etiky, súkromia a legislatívy, ktoré musíme brať do úvahy pri realizácii aktivít a služieb týkajúcich sa zdravia v prostredí knižníc.

Je zrejmé, že implementácia niektorých krokov môže byť z rôznych dôvodov náročná. Mnohé stratégie si vyžadujú isté úsilie z organizačného hľadiska, ale aj spoluprácu medzi viacerými inštitúciami či organizáciami. Niektoré z nich dokážu knižnice realizovať samostatne, a to bez finančných výdavkov. Prax však ukazuje, že snahy v oblasti podpory zdravia v knižničnom prostredí majú nielen význam, ale aj pozitívnu odozvu ľudí.

**Príspevok bol vypracovaný v rámci riešenia výskumnej úlohy VEGA 1/0360/21
Sociálne reprezentácie etických výziev digitálnej informačnej revolúcie.**

ZOZNAM POUŽITÝCH ZDROJOV

- ALAJMI, Bibi M. – ALBUDAIWI, Dalal. 2021. Response to COVID-19 Pandemic: Where Do Public Libraries Stand? In *Public Library Quarterly* [online]. Vol. 40, iss. 6, s. 540 – 556. ISSN 1541-1540. [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1080/01616846.2020.1827618>>.
- BERTOT, John Carlo et al. 2006. *Public Libraries and the Internet 2006: Study Results and Findings* [online]. Tallahassee: Information Use Management and Policy Institute, College of Information, Florida State University. [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: <https://www.ala.org/ala/washoff/contactwo/oitp/2006_plinternet.pdf>. Podľa XIE, Bo – BUGG, Julie M. 2009. Public library computer training for older adults to access high-quality Internet health information. In *Library & Information Science Research* [online]. Elsevier, vol. 31, iss. 3, September 2009, s. 155 – 62. ISSN 0740-8188. [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2009.03.004>>.
- BIBEL, Barbara – SPATZ, Michele. © 2014. Ethical Issues in Providing Consumer and Patient Health Information. In SPATZ, Michele, ed. *The Medical Library Association Guide to Providing Consumer and Patient Health Information* [online]. Lanham : Rowman & Littlefield [cit. 2022-01-23]. ISBN 978-1-4422-2571-8. Dostupné na internete: <<https://rowman.com/ISBN/9781442225718/The-Medical-Library-Association-Guide-to-Providing-Consumer-and-Patient-Health-Information>>.
- BLEHA, Branislav – ŠPROCHA, Branislav – VAŇO, Boris. 2018. *Prognóza obyvateľstva Slovenska do roku 2060. Revízia poznatkov a predpokladov v kontexte pokračujúcej transformácie* [online]. Bratislava : INFOSTAT – Inštitút informatiky a štatistiky [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: <http://www.infostat.sk/vdc/pdf/Prognóza_SR_2060_DEF.pdf>.
- Constitution. © 2022. In *World Health Organization* [online]. Geneva : World Health Organization [cit. 2022-01-19]. Dostupné na internete: <<https://www.who.int/about/governance/constitution>>.
- Consumer Health Information Specialization. © 2022. In *MLA – Medical Library Association* [online]. Chicago : Medical Library Association [cit. 2022-01-22]. Dostupné na internete: <<https://www.mlanet.org/p/cm/ld/fid=329>>.
- COVID-19 community testing for people with no COVID-19 symptoms. [n. d.]. In *The City of Edinburgh Council* [online]. Edinburgh : The City of Edinburgh Council [cit. 2021-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.edinburgh.gov.uk/communitytesting>>.
- DLAPA, Lukáš. 2021. Očkování proti nemoci Covid-19. In *Městská knihovna Blansko* [online]. Blansko : Městská knihovna Blansko [cit. 2022-01-23]. Dostupné na internete: <<https://www.knihovnablansko.cz/2021/05/03/ockovani-proti-nemoci-covid-19/>>.
- Events. © 2021. In *Montgomery County Public Libraries* [online]. Montgomery County Public Libraries [cit. 2022-01-22]. Dostupné na internete: <<https://mcpl.libnet.info/events?r=thismonth>>.

- FORD, Anne. 2017. Saving Lives in the Stacks. In *American Libraries* [online]. Chicago : American Library Association [cit. 2022-01-20]. ISSN 2163-5129. Dostupné na internete: <<https://americanlibrariesmagazine.org/2017/06/21/saving-lives-in-the-stacks/>>.
- Georgia Tech Covid-19 Surveillance Testing and Vaccination Appointments. [n. d.]. In *Georgia Tech* [online]. Atlanta : Georgia Institute of Technology [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: <<https://mytest.gatech.edu/>>.
- Health and Medical Reference Guidelines. 2008. In *Reference & User Services Association* [online]. Chicago : American Library Association [cit. 2022-01-11]. Dostupné na internete: <<https://www.ala.org/rusa/resources/guidelines/guidelinesmedical>>.
- Health Education. © 2002–2022. In *Rural Health Information Hub* [online]. Grand Forks : Rural Health Information Hub [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: <<https://www.ruralhealthinfo.org/toolkits/health-promotion/2/strategies/health-education>>.
- Health Literacy. 2019. In *HRSA – Health Resources & Services Administration* [online]. Rockville : HRSA – Health Resources & Services Administration [cit. 2021-10-31]. Dostupné na internete: <<https://www.hrsa.gov/about/organization/bureaus/ohe/health-literacy/index.html>>.
- Health Literacy in Healthy People 2030. 2021. In *Office of Disease Prevention and Health Promotion, United States Department of Health & Human Services* [online]. Rockville : Office of the Assistant Secretary for Health, Office of the Secretary, U. S. Department of Health and Human Services [cit. 2022-01-23]. Dostupné na internete: <<https://health.gov/our-work/national-health-initiatives/healthy-people/healthy-people-2030/health-literacy-healthy-people-2030>>.
- CHAN SANTOS, Michele. 2021. Libraries as Telehealth Providers. In *Texas Library Journal* [online]. Austin : Texas Library Association, vol. 97, iss. 1, Spring 2021, s. 92 – 94 [cit. 2022-01-22]. ISSN 0040-4446. Dostupné na internete: <https://txla.org/wp-content/uploads/2018/09/TLJ-Spring-2021_Issuu.pdf>.
- ISLAM, Md Saiful et al. 2020. COVID-19–Related Infodemic and Its Impact on Public Health: A Global Social Media Analysis. In *The American Journal of Tropical medicine and hygiene* [online]. Arlington : American Society of Tropical Medicine and Hygiene, vol. 103, iss. 4, s. 1621 – 1629 [cit. 2022-01-23]. ISSN 1476-1645. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.4269/ajtmh.20-0812>>.
- KISCADEN, Elizabeth et al. 2021. Impact of a consumer health information specialization (CHIS) sponsorship program on the ability of public library staff to provide consumer health information. In *Journal of the Medical Library Association* [online]. Pitt Open Library Publishing, vol. 109, iss. 2, s. 267 – 274 [cit. 2022-01-14]. ISSN 1558-9439. Dostupné na internete: <<https://www.doi.org/10.5195/jmla.2021.970>>.
- Knihovny a koronavirus. 2022. In *IPK – informacne pro knihovny* [online]. Praha : Národní knihovna ČR [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <<https://ipk.nkp.cz/koronavirus-1/koronavirus>>.
- Koronavirus. © 2014. In *Slovenská národná knižnica* [online]. Martin : Slovenská národná knižnica [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.snk.sk/sk/informacie-pre/kniznice-a-knihovnikov/koronavirus.html>>.
- NORMAN, Cameron D. – SKINNER, Harvey A. 2006. eHealth Literacy: Essential Skills for Consumer Health in a Networked World. In *Journal of Medical Internet Research* [online]. Toronto : JMIR Publications, vol. 8, iss. 2 [cit. 2022-01-21]. ISSN 1438-8871. Dostupné na internete: <<https://www.doi.org/10.2196/jmir.8.2.e9>>.
- Očkovanie z ulice, 2021. In *Mesto Medzilaborce* [online]. Medzilaborce : Mesto Medzilaborce [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.medzilaborce-urad.sk/oznamy/ockovanie-z-ulice.html>>.
- Onemocnění COVID-19 a aktuální očkování. [n. d.]. In *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha : Městská knihovna v Praze [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <https://www.mlp.cz/cz/akce/e18039-onemocneni-covid-19-a-aktualni-ockovani/?action=save_event&instance_id=18045>.
- Registrácia na očkovanie. 2021. In *Facebook* [online]. Štátna vedecká knižnica v Košiciach [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.facebook.com/svkkosice/posts/2372487812895111>>.
- Smysl očkování proti covid-19. [n. d.]. In *Městská knihovna v Praze* [online]. Praha : Městská knihovna v Praze [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.mlp.cz/cz/akce/e18703-smysl-ockovani-proti-covid-19/>>.
- SØRENSEN, Kristine et al. 2015. Health literacy in Europe: comparative results of the European health literacy survey (HLS-EU). In *The European Journal of Public Health* [online]. Oxford : Oxford University Press, vol. 25, iss. 6, 1053-1058 [cit. 2022-01-23]. ISSN 1464-360X. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1093/eurpub/ckv043>>.
- SPEROS, Carolyn I. 2009. More than Words: Promoting Health Literacy in Older Adults. In *OJIN: The Online Journal of Issues in Nursing* [online]. Silver Spring : American Nurses Association, vol. 14, iss. 3 [cit. 2022-01-21]. ISSN 1091-

3734. Dostupné na internete: <<https://ojin.nursingworld.org/MainMenuCategories/ANAMarketplace/ANAPeriodicals/OJIN/TableofContents/Vol142009/No3Sept09/Health-Literacy-in-Older-Adults.aspx>>.

Stress Relief Activities. © 2022. In *University of Miami Libraries* [online]. Coral Gables : University of Miami Libraries [cit. 2022-01-20]. Dostupné na internete: <<https://www.library.miami.edu/learn/stress-relief-activities.html>>.

Understanding the Infodemic and Misinformation in the fight against COVID-19. © 2020 [online]. Washington : Pan American Health Organization [cit. 2022-01-21]. Dostupné na internete: https://iris.paho.org/bitstream/handle/10665.2/52052/Factsheet-infodemic_eng.pdf?sequence=14>.

VERNO, Lauren. 2021. Jacksonville residents flock to pop-up vaccine site for single-dose shots. In *News4Jax* [online]. [cit. 2022-01-09]. Dostupné na internete: <<https://www.news4jax.com/news/local/2021/04/01/state-hosts-pop-up-covid-19-vaccine-clinic-at-brentwood-library/>>.

WHITNEY, Wanda – KESELMAN, Alla – HUMPHREYS, Betsy. 2017. Libraries and Librarians: Key Partners for Progress in Health Literacy Research and Practice. In *Information Services & Use* [online]. Amsterdam : IOS Press, vol. 37, iss. 1, s. 85 – 100 [cit. 2022-01-20]. Dostupné na internete: <<https://content.iospress.com/articles/information-services-and-use/isu821>>.

WRIGHT, Jason. 2020. Library to act as Covid-19 testing site. In *Georgia Tech Library* [online]. Atlanta : Georgia Tech Library [cit. 2022-01-19]. Dostupné na internete: <<https://www.library.gatech.edu/news/library-act-covid-19-testing-site>>.

XIE, Bo – BUGG, Julie M. 2009. Public library computer training for older adults to access high-quality Internet health information. In *Library & Information Science Research* [online]. Elsevier, vol. 31, iss. 3, September 2009, s. 155 – 162 [cit. 2022-01-09]. ISSN 0740-8188. Dostupné na internete: <<https://doi.org/10.1016/j.lisr.2009.03.004>>.

Zákon č. 576/2004 Z. z. o zdravotnej starostlivosti, službách súvisiacich s poskytovaním zdravotnej starostlivosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Zákon č. 578/2004 Z. z. o poskytovateľoch zdravotnej starostlivosti, zdravotníckych pracovníkoch, stavovských organizáciách v zdravotníctve a o zmene a doplnení niektorých zákonov.